

Tann totaliteri staturin

J. P. Heinesen

Vit halda fram við greinarøðini »Tann totaliteri staturin« eftir Jens Paula Heinesen

Undirritaði vil fegin gera vart við, at henda greinarøð ikki eigur at verða dømd, fyrr enn hon er lesin at enda

Persónsdyrkan

Vit vóru og ferðaðust í Bayern í Suður-Týskalandi og komu saman við tveimum familjum. Hetta var ættarliðið frá seinna heimsbardaga, av fittastu fólkinum og blískapurin oførur. Champanja kom á borðið og samrøðan gjordist livlig og opinskárad. Pínliga opinskárad. Vit finga at vita, at tað var betri at liva í Týskalandi undir Hitler, enn tað var at liva í Týskalandi í dag. At Hitler var ein góður maður og hevði gjørt ómetaliga nógv gott fyri Týskaland. Av 25 næmingum í teirra skúla-flokki vóru tjúgu deyð av krígssáum. Okkara blíðu vertir vóru sannførdir um, at teir ikki kundu hava liðið og ofrað so nógv fyrri einki. Tað kundi ikki bera til, at Hitler hevði verið eitt bølmen. Tey vóru eins og Jevgenija Ginsburg, sum eftir at hava mist alt, fór í grøvina í teirri trúgv, at Stalin hevði verið eitt gott fólk.

Despotar elska at stúgva fólk saman í hundræð túsunda tali. At standa framman fyri hesum hópi og visa seg í teirra mekt og mæti. Hvor man ikki kenna myndir frá Kreml, har allir teir álvarsomu, steinrunnu valdsharrarnir standa á rað í svertum frakkum undir svertum hatt og av og á lyfta eina hond upp og náðiliga heilsa ti meiniga manninum niðri á torginum, og sum púasta hava gloymt, hvat tað er at smilast. Ella úr Nürnberg, har Hitler stendur framman fyri einum fólkhópi ótrúliga væl skipaður rað á rað?

Tað er meira erotikkur enn politikkur í allari despotismu. Soleiðis brúkti Hitler sitt fólk til sína privatu horu. Tá ið Castro í Habana stendur og talar í fimm timar við einari mynd av sær sjálvum aftan fyri seg í tuggju hæddum og eini geylandi fólkafeild upp á fleiri hundræð túsund framman fyri sær, so er tað meira ein erotiskur leikur, ið fer fram, enn ein politiskur. Chaplin roynir at visa okkum hetta í filminum »Diktatorin«. (Tað mátti verið manninkandi at latið seg brúkt til horu av tilikum slag, men eftir øllum at døma er tað hópur av fólki, ið elsker tað).

Í grein síni frá 1956 skrivur Peter P. Rohde: »Der er i øjeblikket iværksat en kampagne imod »persondyrkelse« i Sovjetunionen, det er en kampanje, der har sin berettigelse, men tilsyneladende også sin begrænsning. Den er et led i bestræbelserne for at få Stalin nedværdet, og for at få dette gjort så eftertrykkeligt som muligt sætter man ham i stadig modsætning til Lenin, og over-

for ham standser forbudet mod persondyrkelse, overfor ham er den stadigvæk lov. Men så længe det er tilfældet, kan man ikke komme ned til ondets rod; man kan skære de sygelige gevækster bort, men man kan ikke få fjernet de sygdomsvoldende kim.«

Øll persónsdyrkan er pervers og hevur ongantið gjørt annað, ger ikki annað og kemur ikki at gera annað enn føra til perversitetir. Okkara fittu vertir í Bayern og Jevgenija Ginsburg høvdu liðið og ofrað seg fyrri eini livslygn, einari mytu, einum perversiteti. Soleiðis er Iran í dag ein sugga av óhumsku vegna teirri øru persónsdyrkan, har fer fram — umframt sjálvsagt vegna teirra religiøsu og politisku fanatismu, ið ikki kann annað enn føra til ørskap.

Persónsdyrkanin í Sovjet

Fáastaðni, um nakrastaðni, er og hevur persónsdyrkanin verið so algoyst, áhaldandi og pervers sum í Sovjet. Undir Stalin røkk hon upp í sinnssjúkar hæddir. Olukkudýrið Hrusjtjov royndi seg eisini, men líktist nógv meira Sancho Panza á asna sinum enn einum strálendi gudi og hvarv skjótt inn í gloymskunar ævigu nátt, hagar hann sjálvur hevði roynt at stoytt Stalin. Tann brúnasíði Bresnjef (politikarans liv er stutt. Eg havi longu gloymt, hvussu hann stavaðist) vildi gud hjálpi okkum eisini lumpa seg upp í gudanna lið, men man úr deyðsríki sinum longu hava sæð, at hann royndist líka so fjaðursárur sum allir í raðnum undan honum á sorgarvegnum Nemesis. Bert ein tykist ódeyðiligur. Lenin!

Hvussu ber tað til? Er hann eitt guds-surrogat? Tann bílski Gud varð alment avsgdur undir kollveltingini, og sum tað frættist, eru tað bara gamlir, skinklandi giktarrunnar, ið trúgva upp á hann í dag. Tann bílski Gud er eftir øllum at døma deyður í flestu hjørtum, men er tað veruliga so, at menniskju mugu trúgva upp á okkurt? Ein annan gud kanska? Sum til dæmis Lenin?

Tað er líkt til. Soleiðis sum Gide skrivaði undir Stalin, soleiðis er navn Lenins, myndir og standmyndir av honum, allastaðni at siggja. Miljónir og aftur miljónir standa í kø fyrri at siggja hansara neyðars jarðligu restir. At dyrka eitt lík! At tilbiðja ein balsameradán kropp! Kann nakað hugast meira perverst. Hvi kunnu tey ikki lata mannin fáa frið í síni grøv? Hann verður aldri nakar gudur. So leiingi tey royna at gera hann til tað »kan man aldri komme ned til ondets rod«, sum kommunisturin Peter P. Rohde skrivaði. Og sum áður sagt, var tað jú ikki hann, ið skapti tað Sovjet, vit kenna í dag, »tann statskapitalistiska politistatin«.

Despotar elska at stúgva fólk saman. At standa framman fyri hesum hópi og visa seg í teirra mekt og mæti, sigur Jens Pauli Heinesen m.a. í greinini

Barnanna bestu vinir

Undirritaði hevur búð í einum politistati í eitt ár. Í Spania, undir Franco, manninum, ið hevði út við tvær miljónir mannaliv á samvitskuni. Men at siggja til var alt tað ljóta, ið sagt og skrivað varð um hetta vakra land, uppspuni og útsvertan. Fólk vóru vælnøgd og glað, nógv glaðari enn kelivættini í Føroyum. Har var nakað nógv av uniformeraðum monnum við vápnun, alt ov nógv, men teir vóru fittir og blíðir og sótu stundum á barrunum saman við presti og tí meiniga manninum — ljónið hjá lambinum sum í paradís.

Men vit vistu betur, eitt nú gjeðnum Amnesty International. Vit vistu, at hópur av fólki av politiskum ávum sat í fongslum og arbeiðslegum. At fólk dagliga vórðu fongslað og pind og ofta tikin av døgum. Men hetta sást ikki. Gesturin sá ikki slíkt. Hetta gongur fyrri seg aftur fyrri »potemkinkulissurnar«. Politistaturin arbeiðir í loynd, í loynilgum skotum, klivum og bakgørðum og helst á nátt eins og rottan.

Vit finga hovi til at samanbera spanskur skúlabókur til barnaskúlan við sovjetiskar á sama aldursstigi. Sum ein reyður tráður gingu fyra ting aftur í hesum skúlabókum í hesum báðum samfeløgum:

1. Tú skalt elska og æra titt flagg og titt føðiland.
2. — herin, ið verjur titt føðiland.
3. — føðilandsins politiska ástøði, heimsins besta.
4. — føðilandsins førara, barnanna besta vin.

Í Sovjet var hesin vinur einaferð Stalin. Einaferð Hrusjtjov. Og einaferð Bresnjef. Og hvørja ferð onkur av hesum nýggju ikki kann brúkast meir, verður tað aftur tað æviga tiltakið og ólukkudýrið Lenin.

Í Spania var tað tann gamli, ristandi oldingin Franco. Um farast skuldi eftir

spanskari pressu, útvarpi og sjónvarpi stóð 99,9% av fólkinum aftan fyri sín elskaða El Caudillo. Hvussu nógvur atkvøður fekk so flokkurin hjá Franco í fyrsta fría valinum eftir hansara deyð.

Hann fekk eitt procent.

Um at demonstrera

Í spanska býnum Ronda hittu vit ein fittan, tungusnildan vegvisara. Honum dámdi væl at siga frá, men hann var varin og vildi ikki, at nakar hoyrði seg, tá ið hann lastaði landsins politisku stóðu. Fyri nokrum vikum síðani, segði hann, høvdu nakrir bøndur har á staðnum demonstrerað móti myndugleikunum fyrri at vinna sær betri kor, seks av leiðarunum vórðu alt í einum handtiknir og settir fastir, men hetta kom ongantið í sjónvarpið, útvarpið ella bløðini.

— Vit eru ikki býtt her í Spania, segði hann, vit vita væl, at pressan hjá okkum lýgur fyrri okkum og sigur okkum ikki sannleikan. Vit siggja í sjónvarpinum, hvussu tey demonstrera í Washington, London, Berlin og Prag (hetta var júst undir uppreistinum har). Men ongantið siggja vit nakað úr Spania, tó at vit vita betur.

Í Sovjet er loyvt at demonstrera. Bæði fyrri og imóti. Imóti øllum heiminum uttan fyrri Sovjet. Og fyrri Sovjet. Bara fyrri. Ongantið imóti. At demonstrera móti Sovjet í Sovjet er statsfiggindaligt og antisovjetiskt og verður revsað. Tað ber ikki til, siga myndugleikarnir, hjá einum sovjetbúgva at demonstrera móti Sovjet, tí at tað er ikki bara at demonstrera móti sannleikanum, rættvisini og einum samfelag, ið ikki kann mistaka seg, tað er eisini at demonstrera móti sær sjálvum. Og eingin kann demonstrera móti sær sjálvum uttan at vera sínri sjálfur, hann hoyrir sjálvsagt heima á einum sinnissjúkahúsi. Ella hann kann verða koyrdur av landinum til vesturheimin, sum frammanundan einki annað er